

Mark- och miljödomstolen

Miljödepartementet

Remissvar – Paus av omprövning för moderna miljövillkor

Miljödepartementets remiss dnr M 2022/02251

Umeå tingsrätt, mark- och miljödomstolen, har granskat underlaget och lämnar följande yttrande.

Tingsrätten har inte några synpunkter på de i grunden politiska överväganden som föranleder förslaget att förskjuta tidsplanen för omprövningarna. I övrigt lämnas följande synpunkter.

Av förslaget framgår att effekterna av hittills genomförda omprövningar behöver kartläggas. Såvitt domstolen känner till har endast något enstaka avgörande meddelats sedan lagstiftningen trädde i kraft. Inget avgörande i sak har meddelats från mark- och miljödomstolen i Umeå och endast i ett mål har ansökan kungjorts. Några effekter torde därför inte kunna kartläggas i detta tidiga skede.

Av förslaget framgår vidare att det behöver kartläggas om det föreligger behov av ändringar av nuvarande system för prövningen. Tingsrätten vill framhålla att det finns brister i den lagstiftning som reglerar omprövningarna, vilket har framhållits i tidigare remissvar inför ikraftträdandet och i andra sammanhang. Bl.a. är flera processuella frågeställningar kring handläggningen och prövningsramen inte klarlagda utan överlämnade till rättstillämpningen att hantera, vilket innebär att ny praxis kommer att utvecklas. Det arbetet pågår över landet, men är tidsödande och resurskrävande. Någon överrättspraxis har ännu inte hunnit komma.

Några exempel på sådana olösta frågor är för närvarande om omprövningarna även förutsätter behov av samtidig ansökan om tillstånd till vattenverksamhet, Natura 2000-tillstånd och möjligheten att förordna om tvångsrätt i ett omprövningsmål (dvs. om åtgärderna kan anses innefattas i begreppet vattenreglering).

Såvitt tingsrätten kan förstå är dock den främsta orsaken till pausen att det bedöms finnas en risk att prövningarna – om de inte pausas – resulterar i att det ställs krav på verksamheterna som sammantaget äventyrar förutsättningarna för en nationellt effektiv tillgång till vattenkraftsel.

I den nationella strategin för åtgärder i vattenkraften (Energimyndigheten och Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:14) har bedömts att Havs- och vattenmyndigheten inom sitt bemyndigande ska sträva efter att den

---

samlade effekten av planerade miljöförbättrande åtgärder inte överstiger 1,5 TWh och att en produktionsförlust över 1,5 TWh kan anses vara en betydande negativ påverkan på kraftproduktionen enligt 4 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen. I den nationella planen för omprövning av vattenkraft har Havs- och vattenmyndigheten uttalat att gränsen för vad som kan anses vara betydande negativ påverkan på vattenkraften fortfarande ligger på 1,5 TWh.

Tingsrätten vill framhålla att uttalanden i energipolitiska överenskommelser eller nationella strategier och planer inte utgör sådana rättskällor som är bindande för genomförande av den nationella planen vid domstolarnas prövningar. Som utvecklas i det följande är det även av andra skäl svårt att i praktiken få genomslag för sådana överenskommelser.

Om avsikten är att ett samlat nationellt riktvärde ska införas i lag eller förordning måste problemet med samordningen av domstolarnas prövningar – såväl nationellt som för varje avrinningsområde – fortfarande lösas.

Domstolarna har inte möjlighet att i de enskilda prövningarna beakta att de åtgärder som krävs för att modernisera kraftverken sammantaget *på ett nationellt plan* inte innebär en produktionsförlust över 1,5 TWh, särskilt när hela prövningsperioden för alla verksamheter sträcker sig ända fram till 2037 och innefattar ett stort antal enskilda prövningar som det inte är möjligt att samordna. Ytterligare en faktor att beakta är om någon av domarna överklagas och överinstansen gör en annan bedömning.

I de mål som hittills kommit in till domstolen saknas vidare underlag för en samordnad bedömning. För de vattenkraftverk som ska rivs ut är bortfallet av elproduktion av naturliga skäl lätt att bedöma. Men i de fall där en verksamhetsutövare ansöker om att anlägga ett s.k. omlöp eller fisktrappa eller annan anordning för att underlätta fiskvandring så har åtminstone inte hittills redovisats hur stort produktionsbortfallet skulle bli. Det är inte heller klarlagt vilken myndighet som ska ha ansvar för att sammanställa det totala produktionsbortfallet som varje prövning ger upphov till allt eftersom domstolarna meddelar sina avgöranden, eller om en sådan sammanställning skulle få någon betydelse för framtida prövningar.

Vidare kan hela huvudavrinningsområdet behöva beaktas för att kunna bedöma var störst miljönytta nås. Åtgärder eller utrivning längre ner i avrinningsområdet kan ge störst effekt för havsvandrande fiskarter, vilket kan innebära att det till synes blir en snedfördelning av åtgärder i ett vattendrag för att de ska vara ändamålsenliga. Det saknas alltså förutsättningar för en övergripande samordning idag.

När det gäller konsekvenser för mark- och miljödomstolarna torde det inte bli särskilt märkbart med en paus på ett år. Det finns andra mål och ärenden som anställd personal kan ägna sig åt under den tidsperioden. Det är dock oklart vad som avses med att det kan bli brist på tekniska råd med den kompetens som behövs för att handlägga miljötillståndsmål. För Umeås del ligger tyngdpunkten hos de tekniska råden på den miljöfarliga verksamheten och endast ett tekniskt råd arbetar utslutande med vattenverksamhet. Bemanningen när det gäller de miljöfarliga målen håller f.n. på att utökas med anledning av industrisatsningarna i Norrland samt de stora gruvprövningar som väntas komma. Det är viktigt att domstolen kan behålla dessa resurser oförändrade då den domare som arbetar utslutande med vattenverksamhet inte kan pröva den typen av mål.

En analys av påverkan på de ansökningar som redan getts in till domstolarna och som ännu inte avgjorts saknas i promemorian.

Umeå dag som ovan

Mikael Forsgren

Katarina Brodin

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Mikael Forsgren och chefsrådmannen Katarina Brodin (föredragande).